

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indult Bétsből Kedden Augustus 9-dik napján, 1813-dik esztendőben.

Spanyol Ország.

A' Lord *Wellington* tudósítása a' Hadi Cancellaria' Status - titoknokjához, Lord *Bathurst*hoz, melynek summás foglalóját a' közelebb költ M. Kurirban kiadtuk, bővebben így következik: —,

„*Ostitz*, Julius 3-dikán. Generális *Clauzel*, minekutánna a' mi seregeinket Junius 22-dikén *Vittoriában* találta 's a' Jun. 21-dikén történt verekedésnek kimenetele felől tudósított volna, magát *Logronóhoz* vissza vonta; Junius 24-dik és 25-dik napjain ezen város mellett maradt, 's ekkor tehát még nem ment volt; mint eleinten hallottam 's Jun. 24-dikén tett tudósításomban magam is írtam vala, az *Ebró* mellett lévő *Tudelához*; erre nézve reménlettem, hogy elvághatjuk az útját: de ő, minthogy a' Gen. *Mina* és *Don Julian Sanchez* lovas seregeiktől kergettetett; néhány rendkívül sebess útakat tévén, Junius 27-dikén estve *Tudelához* megérkezett, itt az *Ebrón* által költözött, de megértvén, hogy a' mi seregeink az országúton vagyunk, ismét megtért; az *Ebrón* ismét által ment, 's útját annak job partján folytatván, Saragossába érkezett. *Mina* néki mindenütt nyomában van, 's *Tudelánál* 2 ágyúját és 300 embereit elfogta. Generális *Clinton* is elfogta 5 ágyúit *Logronóban*. Ezen időben Gen. *Hill* bészárva tartotta *Pamplona* várát, 's onnét könnyű lovassá-

got küldött el a' hegyek közzé a' *Bidasoa* forrassaihoz, minekutánna az ellenség onnét egészen által takarodott Frantzia országba. —

„Ide mellékezem Gen. *Grahámnak* azon tudósítását, melyben az ő Jun. 24-dikén és 25-dikén történt tsatázásait leírja; úgy látszik, hogy ezek fontosabbak voltak, mint az *Uraságo*hoz e' hónap' 26-dikán küldött levelemben írtam. (Mi nem láttuk *Wellingtonnak* ezen levelét). A' Frantzia Generális *Foy*' armádája, a' kívül a' nevezett napokon *Grahám* verekedett, a' Portugalliai Fr. armádának az ő vezérlése alatt lévő osztályán kívül, a' *Bilbaói*, *Mondragoni*, és *Tolosai* őrző seregekből állott, és meglehetősen nagyságú volt. Nagy örömmel olvasom a' Gen. *Grahám*' tudósításából, hogy a' Spanyol és Portugallus seregek igen jól viselték magokat. —

„Gen. *Graham* tovább is folytatta a' (Bayonne felé menő) nagy úton az ellenségnek kergetését, 's azt minden kemény állásaiból, a' hol magát megfészkelte volt, kiűzte. Generális *Castannos* (ugyan csak a' *Graham* seregénél) a' Gallitziai armádának egy brigadájával az ellenséget az *Iruni* hid mellett megtámadván, őtet a' *Bidassoán* által kergette. Még volt egy hídfedező sántza az ellenségnek ezen helyen, 's a' víz jobb partja is jól meg volt rakva fegyverekkel: hanem mind ezeknek ágyúkat

szegezvén a' miéink, az ellenség végre ezen sántzot is felvettette, 's a' hídat elégette. A' Spanyolok, mint Gen. Grahám írja, itt is mindenütt jól viselték magokat. —

„A' *Passagéban* volt, 150 emberekből álló ellenséges őrző sereg Jun. 30-dikán adta-meg magát az Oberster *Longa* seregének. A' *Guetariai* erősséget Jul. 1-ső napján hagyta oda az ellenség, és *St. Sebastian* várába evezett-el, a' hol azt egy más Spanyol sereg vette körül a' szárazon. A' *Castrói* erősségből *Santonába* vontá-el magát a' Fr. őrző sereg. —

„Jelentetem vala egy régibb tudósításomban, hogy a' Generális *Conde del Abisbal* (más névvel - *O Donnel*) vezérlése alatt lévő *Andalusiai* tartalék sereg is útban légyen a' fő armáda felé. Már ez is megérkezett Jun. 25-dik és 26-dik napjaiban *Burgoshoz*. Mikor az ellenség magát a' *Vittoriai* ütközet előtt a' *Burgósi* vidékekről vissza vonta, 700 emberekből álló őrző csoportot hagyott a' *Pontecorbói* kastélyban, melly által a' mi közösülésünk útját *Burgósból* *Vittoria* felé, nagyon terhessé tette. Én erre nézve azt bíztam *Conde-de-Abisbálra*, hogy *Miranda* felé folytatván útját, egyszersmind a' *Poncorbói* alsó erősségeket is foglalja-el, és a' fellegvárt olyan szorosán vegye körül, mint tsak lehetséges. Nem vettem tőlle az előre való tudósításokat, de tudom azt, hogy a' várost és az alsó erősségeket Jun. 28-dikán, réájok való rohanással elfoglalta, melly után a' fellegvár is feladta magát kapitulációval. Az az eltökelttség és fürgesség, mellyel ez a' munka végrehajtatott, ditsőségire szolgál *Conde-de-Abisbálnak*, tisztjeinknek, és közembereinknek. —

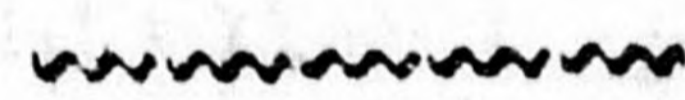
„Sajnálom, hogy jelenteni kell Uraságodnak, hogy Gen. *Sir Murray*, *Tarragonának* ostromlását nem tudom melly napon félbe szakasztotta, és a' seregeket hajóra ültette. Sok ágyút és hadi készületet hagyott ott a' batteriákban. Ugy látszik, hogy *Marschal Sücket* *Valenciából*, és

Gen. *Mauricz Mathieu* *Barcellona*ból számos seregekkel oda siettek volt, hogy az ő munkáiban meg-akadályoztassák *Sir Murrayt*, a' ki maga sem gondolta elég erősnek lenni magát arra, hogy elkezdett munkáját folytathassa. —

„Én még eddig sémmi környülállásos tudósítást nem vettem *Sir Murraytól* ezen történetekről: azonközben Jun. 17-dikén már megérkezett volt Gen. *Sir William Benting* *Col-de-Balaguerhez* (*Tortosa* mellé), hogy az armádának vezérlését által vegye, mellyet ő vissza vitt *Alicantéhez*, 's oda Jun. 23-dikán kiszállván azon volt, hogy további rendeléseimet munkába vegye. —

„Az alatt, hogy *Süchet* *Kataloniába* bényomúlt volt, *Hertzeg Del Parque* is előre nyomakodott, és *Sant-Filippe-de-Xativába* tette által a' maga hadi szállását, a' hol volt még Jul. 24-dikén is. —

„*Wellington.*

Későbbre megérkezett a' Generális *Murray* tudósítása is *Lord Wellintonhoz*. Ezt *Julius* 27-dikén adta-ki a' *Párisi Monitor* a' *Londoni* levelekből. Ez e'képpen következik: —

„*Mylord!* Minthogy éppen indul a' hajó *Alicante* felé, tsak annyi időm van, hogy sajnálkozva jelentsem Uraságodnak, hogy *Tarragonának* ostromlását félbe szakasztani, 's a' vezérlésem alatt lévő seregeket hajóra ültetni, kénytelen voltam. *Junius* 7-dikén írt levelemben közlöttem vala a' hírt, a' melly arról folyt, hogy a' *Frantziák Barcellonaánál* öszszeseregelték, és hogy *Valenciából* *Marschal Suchet* is útnak indúlt volna. Egyszersmind arról is jelentést tettem vala Uraságodnak, hogy oly ítélettel volnék, hogy ha ez a' hír meg talál valóságosodni, úgy én az Uraságod' czélzását nem telyesíthetném. Szerentsétlenségünkre a' hír megvalóságosodott, és én arra határoztam akaratom ellen ma-

gamat, hogy a' várnak további ostromlását félbe szakasztván a' seregeket hajóra szállítsam, minthogy csak ezt az útat-módot láttam arra, hogy a' közönséges megütközést elkerülhessem, melynek réám nézve minden tekintetben igen szerentséltlenül kellett volna végződnie. Még most ugyan minden környülállásokat megírni nem tudok, de bizonyos az, hogy azt a' Frantzia sereget, melly Barcelonánál össze gyülekezett, senki sem számlálta 8000 embernél és 24 ágyúnál kevesebbre. Ez a' sereg Jun. 11-dikén éjjel csak 18 vagy 20 (Ánglus) mértföldnyire volt Tarragonától. Azt, hogy Marschal *Süchet* mitsoda erővel indult meg Valenciából, soha meg nem tudhatam, de a' hírek szerint az ő serege sem volt kevesebb 9000 embernél, pedig útjában is számos csoportokat vehetett magához. *Tort sáhu* z is érkeztek volt meg már 1000 emberek. Leridánál is állott egy jó tsapat. Mind ezekhez járult a' Tarragonai 25 ezer emberekből álló őrző sereg. Mind ezek a' seregek, mellyeknek számokat én, a' Tarragonai 25 ezer emberekből álló seregen kívül, bizonytal tehetem 23 ezerre, úgy állottak, hogy Marschal *Süchet* azokkal minket 4 vagy 5 napok alatt, ha tettett megtámadhatott. Tudja Uraságod, hogy az én seregeim azokkal együtt, mellyeket Kataloniában magamhoz vettem, valami 20 ezer emberekre teltek mind együtt. Nékem csak a' 25 ezer emberekből álló ellen-séges őrző seregnek zabolán való tartására 's ártilériámnak 's munitziúimnak oltalmaztatásokra 25 ezer emberek kívántattak volna, hogy a' Frantzia seregnek több részével, a' melly leg alább 20 ezer leg jobb Frantzia katonákból állott, megverekedhessek. Nékem azon 4500 embereken kívül, kiket az őrző seregnek zabolán való tarthatására hagyhattam volna, a' Spanyolokkal együtt meg 16 ezer embereim voltak. Valami 13 ezerre telt a' véllem lévő Spanyol sereg' száma. Valósággal senki nem hajlandóbb a' Spanyolok' vitézségének meg

vallására, mint én; de jól tudja Uraságod, melly lassúk ők a' mozgásokban; nem tart-hattam számot ahoz, hogy akármí parantso-lattal is megmozdithassam őket; nem tart-hattam semmi számot hozzájuk, ha csak ál-lásba helyheztetve nem hagyom őket, mi-dőn ellenben a' Frantziák akkor és ott tsap-tak réánk, a' mikor és a' hol tettett. A' véllem lévő Ánglus és Német sereg nem állott többől 4500 embernél. Talám azt gondolhatja Uraságod, hogy tsakugyau meg kellett volna ütközöm, ha valami egyéb fontos okok el nem tartóztattak attól: de ha azt halja Uraságod, hogy, ha megütköz-tem volna, ha szerentséltlen lettem volna, ha megverettetem volna, 's az ellenségtől űzettetem volna, többé hajóra űlnünk ezen környülállások között lehetetlen lett volna, merem reménleni, hogy ezen tekintetben fontolóra fogja Uraságod venni azt, hogy én az ármádának tökéletes megtartására, a' mellytől nagy czélzásoknak szerentsés végrehajtatódások van felfüggesztetve, an-nál egyebet nem tehettem, a' mit tettem. Neveli ezen reménségemet továbbá azon közönséges útasítás' 13-dik tzikelyének meggondolása is, mellyet Uraságod ezen táborozás' folytatására előmbe adott. —

„Tudom én, hogy vagynak bizonyos környülállások, mellyek között szükséges a' szoros megvizgáltatás: erre nézve én is kész vagyok minden pontokra nézve töllem kitelhető magyarázatokat tenni. Talám úgy ítélt Uraságod, hogy csak ugyan el kellett volna foglalnunk a' várat: hanem, minthogy az sokkal erősebb volt, hogy sem réárohanás-sal elvehettük volna, leg alább 8 vagy 10 napok kívántattak volna arra, hogy egyéb módon elvehessük. Tsak azt az égyet saj-nálom, hogy a' segítő seregnek megérke-zése eránt nagy bizodalommal lévén, a' várnak ostromlását igen sokáig nyújtottam. Mihelyest azt félbe szakasztottam, az ár-mádát, szép idő lévén, azonual hajóra ül-tettem; sajnálva emlitem azt is, hogy a' szélsőbb batteriákban volt ágyúinkat ott kel-

lett hagynom, nem tudván, hogy ha még egy napot várakozással töltök - el, találko-
é több ilyen kedvező időt a' seregnek ha-
jóra való ültetésére. —

„Még azt teszem mind ezekhez, hogyha ezen expeditzióknak nem szerentsés kimene-
teléhez valami gyalázat férhetne, ez egyá-
tallyában nem illetheti Admirális Hollowelt
azért, hogy benne ő is jelen volt. Ez a'
megkülömböztetett érdemű tiszt minden
tőle kitelhető segedelemmel viseltetett
hozzám, 's igazságosnak tartom megvalla-
ni, hogy ő úgy ítélte, hogy ha estvig meg-
maradunk, az ágyúkat a' battériákból még
kihordattathatjuk: de én úgy ítéltem, hogy
ilyen tsekély dologért ne tegyük - ki ma-
gunkat semmi veszedelmes kimenetelű pró-
bára, 's inkább akartam elveszteni ezen
ágyúkat, hogy sem annak a' veszedelem-
nek kitenni magamat, hogy az ellenség
magát a' mi hajóra való ülésünknek ellene
szegezhesse, 's mi e' miatt sokkal nagyobb
kárt valljunk. — „Költe' *Málta* nevű ha-
jón Jun. 14-dikén. —„

„*Murray* Generál - Lieutenant.

Ennek a' *Murray* kevésbé szerentsés
expeditziójának a' híre eleinten csak nem
egészszen fegyverbe öltöztette volt egymás
ellen a' Londoni újságírókat; nemelyik
pártját fogta, mások gyalázták, és azt ví-
tatták, hogy nem lehet a' dolgot visgálat-
lan hagyni. Későbbre tsendesedni láttat-
tak a' felhevült indulatok, és egészszen
Lord Wellingtonra láttattak bízni a' dolog-
nak megítélését. A' sok között a' *Starr*
e'képpen szóllott Jul. 16-dikán: — „Mi
csak részrehajlásnélkülvalóságot és fegyver-
nyúgvást kívánunk *Murrayra* nézve a' mi
Collégáinktól, addig, míg ő maga ment-
heti magát. Az ő leg buzgóbb vádolói is
azt kezdik mondani már most hogy el kell
várni, mit mond Lord *Wellington*, 's ha ő
a' *Murray* magaviselete ellen semmit mon-
dani nem fog, meg kell azzal a' nemzet-
nek is elégedni.“

Ezen történetek után Lord *Bentink*

vette által *Murray* helyett a' Napkeleti
Spanyol partokon a' vezérséget, *Murray* pe-
dig vissza ment Siciliába a' Lord *Bentink*
helyébe.

Nagy Britannia.

Azok az Orosz hadi hajók, a' mellyek
rész szerent előbbeni időkben, rész szerent
a' múlt esztendőben vitettek az Angliai ki-
kötőhelyekbe, ezekből már most vissza
tértek hazájokba a' *Cronstadti* kikötőhely-
be. Azok között, a' mellyek már néhány
esztendeje hogy ott tartattak, egy Fregát
és négy Línea hajók, tsakugyan még most
is ott maradtak a' Plymouthi és Chatami
kikötőhelyekben, azért, hogy már úgy el-
avúltak, hogy vagy el kell őket ott adni,
vagy meg kell igazgatni annyira, hogy *Cron-
stadthoz* elevezhessenek.

Londonban tavaly 20,404 embert ke-
reszteltek; 18,295-töt temettek - el. A'
holtak között egy 102, hetvenegy 90-től
fogva 100, négyszáz kilentzvenkettő 80-tól
fogva 90, esztendőket élt. A' hóhér' keze
által 20 vezett - el.

Bell nevű Anglus olyan mátrácz for-
májú alkotmányt talált - fel, melynek sege-
delmével a' hajótörést szenvedő emberek
életeket megmenthetik. Két minútumok
alatt az árbotzfán, tsónakban, vagy akár-
melly helyen belé takarhatja és kaptsolhat-
ja magát az ember. Ugy jár és úszkál a'
vizen mint az üress hordó. A' múlt esz-
tendőben Juliusban Gibraltárnál, Augus-
tusban a' Tágus torkában, Deczemberben
pedig a' Tamesis torkánál tett véle egy ki-
rendeltetett biztosság előtt próbát a' találó, 's
privilégiumot uyert tsinálására. Egy ilyen
mátrácznak az ára 2 font, ha finumabb
készületű 3 font Sterling (valami 31 forint).

Frantzia Birodalom.

Génuában az egészege ügyelő biztos-
ság ilyen hirdetést tétetett közönségessé

Jul. 9-dikén: — „*Máltát* pusztítja a' pestis, a' föld' leg nagyobb ostora. A' vigyázatlanság juttatta ezen szigetnek lakosait erre a' rettenetes inségre. A' biztosság kötelességének esméri lenni, hogy ezen történetnek egész folyamatját kihirdesse, hogy meggyőzhesse a' Státus' polgárjait a' felől, hogy az egészséget illető intézeteknek elmúlásztása sokszor leg károsabb következeseket szokott maga után vonni, 's hogy ehézképpest a' veszedelmet, a' melly partjainkat érdekelheti, mindenek egész eleven-séggel által látván, annál inkább iparkodjanak minnyájok az elővétetendő közönséges oltalom eszközöknek elősegéllésén. — *Bergi* nevű *Máltai* szappany főző lakos a' múlt Május elején egy hajóra, melly ott akkor kontumázt - napokat töltött, beszök-vén, olyan szerentsés volt, hogy egy kis kötés bőrt arról a' partra kilopott, 's onnét azt, 's azzal égyütt a' pestist is a' városba be-lopta. A' hajó a' Török partok mellől jött volt oda. A' bőröknek kioldoztatássokkor a' pestises matéria is érőre kapott, 's legelőbb is *Borgi* lett áldozatjává; azután egész familiájára 's minden szomszédjaira ki-terjedett 's ezeket is mind megölte. Azután a' város' távolabb lévő kerületeire is elraga-dott. Az alatt, míg eleinten a' betegség' tulajdonsága felől disputáltak az ahozértők, elkésleltették az oltalom eszközöket. Vé-gezetre által látván a' dolognak mivoltát, kihirdettette az Országlószék, hogy a' szigetén pestis uralkodik, és hogy ez eránt már nem szabad kételkedni; mindenféle hathatos eszközök elővétettettek: de a' ve-szedelem már erőt vett volt, 's a' helyett hogy kissebbedett volna, naponként neve-kedett. Öt napok alatt, u. m. Jul. 2-diká-tól fógva 6-dikáig 80 embert ölt - meg a' pestis, 's 94-et ejtett ágyba, 's a' többi.“ — Ezen előadás után a' *Génuai* partokon kihirdettettek rendeléseknek szoröss betöl-tetésekre inti a' biztosság a' lakosokat.

Utolsó Jegyzések.

Londonból. — Ezt a' nagy várost, egy-másután három éjjel világosították - meg a' *Vittoriai* győzedelemért. Igen különö-sen megkülömböztették magokat az Orosz és Spanyol Követeknek házaik, a' ban-kó épület, a' Napkeleti Indiai Kereskedő Kompania' háza, 's több e'féle közönséges házak. Ezeket a' szókat: *Wellington* — *Victory* — *Vittoria* — ezer féle formák-ban, czifrázatokban lehetett szemlélni a' megvilágosított házak' szemöldökein. A' Marpuis Wellingtonné, a' nagy hadi vezér' Wellington' felesége' házának szemöldökén tzak ez az egyűgyü kifejezés szemléltetett: *A' Wellington hadi pajtásainak.* — Azt jegyzik - meg, hogy oly nagy volt a' *Lon-doni* nép örvendező buzgólkodása ezen vi-lágosítások' alkalmatosságával, hogy a' Wel-lingtonnéháza előtt elmenő hintók' bakjai-kon álló és ülő tselédeket arra kénszerít-tette, hogy vegyék - le kalapjaikat a' ház előtt. — A' Parlamentom' két háza is megköszönő írásokat akartak határozni Marschal *Wellingtonhoz.*

A' *Svétziai* partról *Gothenburghól:* — „Ide számos gyalogokból és lovasokból álló Anglus sereg szállott - ki; 10 ezer Por-tugallusokat is vártak ugyan ide; azt gon-dolják mind ezekről, hogy Dániának Jut-landia nevű tartományra és Fühnenre akar-nak által ütni. — Angliában igen sok fegy-veres seregeket gyűjtenek össze a' parto-kon, 's azt erőssítik, hogy mind ezek a' Frantzia partokra, a' Skaldis' torkánál vagy másutt valahol akarnak egy expeditziót ten-ni. — Ugyantsak a' *Gothenburgi* levelek erőssítik, hogy *Moreaut* minden nap vár-ták oda Amérikából, hogy fogadására egy Svékus tiszt küldetett volna oda, és hogy egy Fregát is ki lett volna rendeltette, hogy mihelyt megérkezik, azonnal által hozza *Colberghez.* — (Mind ezek a' Ber-

lini újságban jöttek - ki Jul. 29-dikén). — Későbbi tudósítások szerint már megérkezett volt Generalis *Moreau* Gothenburghoz (Ezt is a' Berlini újságok írják).

Dresdából Aug. 4-dikén: — *Napoleon* Császár a' Neufchateli Hertzegetől kísértetvén, ma reggel vissza érkezett ide *Moguntziából*.

Grétzből Aug. 4-dikén: — „Fegyvertármester és a' belső Austriai armáda Kommandirozó Generalissa, Bátor *Hiller*, ma, minekutánna az itt levő Cs. K. seregeket megmustratta volna, innen ismét elútazott.

Cseh országból. — A' *Prágai* újság ezeket adta - ki Augustus' 4-dikén: — „Ő Cs. K. Felsege Julius 28-dikán útját Jungbunzlau által *Hünerwasser* felé vévén, 's ott azon éjjel meghált. Onnét 29-dikben tovább indult *Leitmericz* felé, és éjtzakára *Ploschkowitzbe* érkezett. A' következő napon a' *Theresienstadti* erősségeket megnézegette, és onnét *Doxán* 's *Weltruzon* által *Prágába* jött. —

„Utazása közben olyan örvendezéssel fogadtatott ő Felsege mindenütt az össze gyülekezett seregektől és néptől, hogy voltaképpen leírni bajos volna. —

„Julius 31-dikén a' *Prága* körül találkozó erősségeket nézegette - meg ő Cs. K. Felsege, a' honnét estvére *Brandeisba* ismét vissza érkezett. Kísérői voltak ő Felsegének ezen útjában *Udvari* fő Kamerárius Gróf *Wirbna*, *Feldmarchal* - *Lieutenant* *Duka*, 's *Generáladjutáns* *Kutsera* urak. —

„Augustus 1-ső napján templomi nagy pompát tsinált a' katonaság a' *Kosteletzi* nagy térségen; a' *Feldmarschal* - *Lieutenant*

Hertzeg Lichtenstein János brigadája állott - ki parádében, melyet ő Cs. K. Felsege megszemlélvén, maga előtt marschiroztatta - el.“

Budáról. — Ő Cs. K. Felsege, a' Magyar Országban levő Lovasság' Inspektorát, Bátor *Kienmeyer Mihály* Lovas Generalis urat *Gallitziai* ideig való Kommandirozó Generalissá méltóztatott nevezni, ki 's oda *Petsről* útnak indulván, 29-dikben *Budára* érkezett.

Berlin Jul. 29-dikén: — „A' *Svétziai* *Koronaörökös* Hertzeg *Ferdinand* Királyi Hertzegnénél ebédelt tegnap déiben a' *Bellevüi* kastelyban — ebédután *Charlottenburgba* menvén a' kastelyt és mausoleumot megnézegette — onnét *Bellevübe* vissza térvén, a' meghalálozott *Heinrich* Princz' mejjképit szemlélte - meg a' kastely' kertjében. Tegnap *Gen. Knobelsdorf* és számos *Adjutánsok* által kísértetvén, a' *Berlini* kapuk előtt levő sántzokat vizsgálta - meg ő K. Hertzege, 's azután hintóba ülven *Schönhausenbe* ment ebédre az *Orániai Özvegy Hertzegnéhez*.

„Ugyantsak Jul. 29-dikén a' *Mittenwaldénél* össze seregelve levő armádának megnézésére ment kísérőinek nagy részével egyetemben ő K. Hertzege. Estvére ismét vissza jött *Berlinbe*. Tegnap (Jul. 30-dikén) bútsúzó látogatásra ment a' *Princzekhez* és *Princznékhez*, 's delutáni 4 órakor útját *Potsdam* felé vette, a' honnét azt azután *Brandenburgon*, *Oranienburgon*, és *Strelitzen* által, a' *Meklenburgi* vidéken tovább folytatta, 's a' seregeket és sántzokat mindnütt megnézegette.

A' Bétsi Cursus Aug. 7-dikén: — 100 Forint *Conventziós* pénz, 174 és 5^{sz} Forint *Váltótrédulában*. — Egy Császár arany 8 for. és 48 kr.

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 6.

A' Magyar Kurir 12-dik darabjához.

Magyar Ország.

A' *Budai* újságok méltó magasztalással emlékeznek arról a' hazafiúi nagy buzgóságról, mellyet a' Magyar országi T. N. Vármegyéknek közönséges gyűléseik a' mostani környülállásokra nézve kiműtattak. Már többek meghatározták, hogy Huszár Regimentjeinket önként vállalkozó emberekkel pótolják, a' kiknek ruhát, lovat, és minden készületet magok költségén adjanak, 's hogy ezen tekintetben a' Státusnak semmi költséget ne okozzanak. — A' már eddig beérkezett tudósításokban a' következő T. N. Vármegyék neveztetnek meg ezen nemes indulattal tett ajánlásaikról, t. i: *Győr* 80, *Temes* 344, *Toron-tál* 300, *Arad* 150, *Bács* 225, *Tolna* 141, *Veröcze* 120, *Borsod* 130, *Baranya* 222 embereket ajánlottak minden készülettel. Hasonlóképpen megneveztetnek sok K. Szabad városaink, a' mellyek hasonló ígéretet által kívántak megbizonyítani a' magok jó hazafiságokat 's a' Király és Haza eránt viseltető buzgóságokat: a' többek között *Pest* 120, *Buda* 80, *Győr* 31, *Debretzen* 60, *Temesvár* 30, *Theresiopel* 35, *Székes Fejervár* 26, *Újvidék* 24, *Pécs* 12, ilyen egész készületű lovasokat ajánlottak. Mind ezek kevés napok alatt egész készülettel útnak is fognak a' kirendelt hely felé indíttatni.

Zagrábból Jul. 4-dikén írták, hogy ott Medardus naptól fogva minden nap vagy éjjel esett az eső. Csak egyetlen egy szép napot jegyeztek meg, de az arra következő éjjel is nagy eső volt menydörgéssel, 's a' menykő Vrābtse nevű falunak templomába beütvén, azt egy mellelte lévő ház-

zal egyetemben hamuvá tette. A' jégesső is kárt tett a' szomszédban. — Az idén sok helyeken tett kárt a' sok eső, és a' vizeknek kiáradása.

Tudományos dolgok.

Ő Cs. K. Felsége megfontolván az Indiai orvosi szereknek a' tengeri kereskedés' félbeszakadása miatt való megkevesedéseket, 's árroknak szüntelen való nevedését, 's azt a' fontos hasznot is tekintvén, melly az Austriai birodalomra 's az egész száraz Európára abból származna, ha ezen idegen orvosságok helyett hazai *Surrogátumok* találtatnának, az 1808-dik esztendőben Deczember 12-dikén kiadott Udvari Dekretuma által megengedni méltóztatott volt, hogy az ilyen Surrogátumok' feltalálóinak az ő találmányaiknak fontosságához mérsekeltetett jutalmak adattassanak. —

Ezen czéllal megegyezőleg 5 jutalom kérdéseket tettek ki az 1809-dik eszt. Januárjának 5-dik napján költ Udvari Dekretom által, mellyeknek tökéletes megfejtésekért különkülön mindenikért aranyban 500 aranyok határozattak volt. A' kérdések ezek voltak: —

1)-ször. Mitsoda testek találtatnak az Austriai egész Monarchiában (vagy talán az Európai egész szárazon), a' Bétsi mostani és régi Dispensatoriumon kívül, a' természetnek országaiban olyanok, mellyek magokat különös kivetettző (talán specificum); vagy némelly nyavalyákban különösen javasoltatható gyógyító erejek által megkülömböztetik? Mitsoda tselekedetek és tapasztalások által mütattatott meg azoknak ezen erejek? 's mellyek szol-

gálhatnak ezek között, mint Surrogátumok, egy - egy Indiai hasznos orvosi test helyett?

2)-szor. Minthogy sok hazai plántákban találtatik kámfor, mitsoda leg jobb mód volna arra, hogy ezt a' kezdeti részt azokból legkevesebb költséggel kivenni lehessen? Mitsoda természeti test, vagy *præparatum*, s mitsoda elegyítés volna (a' Naphtán és aether-olajokon kívül), a' maga gyógyító erejére nézve a' kámfornak leg jobb Surrogátuma? —

3)-szor. Mellyik magános orvosi test lehetne (az egérkövet kivévén) a' Perui vagy némellyek szerint khina-héjnak leg jobb hazai vagy Európai Surrogátuma az ő specificumi gyógyító erejére nézve? Mi némű több testekből való ellgyítés tehetné talám éppen ezt a' szolgálatot? —

4)-szer. Mitsoda hazai plánta pótolhatja - ki erejére nézve a' *Senna-leveleket*? Mellyik hazabéli orvosi test pótolja - ki leg jobban (a' Gratiolát kivévén) a' *Jalappát*? Mitsoda bizonyos surrogátuma találtatik az Európai száraz földön az Ipekakhuanhának (a' minerális testeket kivévén)? —

5)-szor. Hogy lehetne nállunk az *Opiumot* ugyan azon plántából, melyből Napkeleten készítik, haszonnal készíteni? Mi féle egyéb plántákból lehet az Opiummal éppen megégyező orvosi szert készíteni? —

Minekutánna az ezen kérdéseknek megfelytésekre határozottatott 's a' környűllállásokra nézve meg is tóldatott időszakasz eltelt volna, az 1810-dik esztendőben egy orvosi megvizsgáló biztosság rendeltetett - ki a' Státus és Conferentziális Tanácsos *Stift* úr előlülése alatt, hogy a' bégyűlt jutalomírásoknak érdemeiket megítélje; 's mint-hogy ez a' biztosság a' maga munkáját már elvégezte, annak resultátuma azonnal a' tudományos közönség eleibe terjesztetett, mint ezt ezennel mi is a' Magyar Tudósok' eleibe terjeszteni annyival is inkább illendőnek lenni találtuk, mint hogy egy derék Magyar Tudósunk neveztetik meg azon igen kevesek között, a' kik megdí-

tsértetést vagy a' mellett jutalmat is érdemeltek munkáik által.

A' béérkezett 52 jutalomírások nagyobb részint, különösen tsak egyik vagy másik kérdésre botsátkoztak - ki; tsak hárman próbálták egyszersmind mind az öt kérdést megfelyteni; átaljában vétettetvén mind igen kevés betsüeknek találtattak. Az első kérdésre tsak egy, a' másodikra 5, a' negyedikre 10, az ötödikre 15 írók adták magokat. A' harmadikat harmintzan választották munkájoknak tárgyává. A' khinahéjnak 26 Surrogátumai hozattattak elé: de az első tekintetre kitettzett, hogy sokak ezek között már régen esmértettek, és mint Surrogátumok a' khinahéj helyett nem szolgálhatnak. A' kevesebbé esmeretessekkel szoros és több versbéli próbákat tettek a' Clinicumban és az ispotály egyéb részeiben lévő Professorok 's az ezen fő városban lévő néhány hires Poliaterek, hogy a' javasolt orvosi szereknek a' khinahéj helyett szolgálható surrogátumi erejeket megmútathassák. —

Hasonló pontosság fordítottatott a' második, negyedik, és ötödik kérdésekre nézve felhozott Surrogátumok valóságos betseknek megmútattatására is, t. i. a' melyek a' Kámfor, a' Senna levelek, a' Jalappa, az Ipekakhuanha, és az Opium helyett javasoltattak. — [*Végezetét mászsor.*]

T u d ó s í t á s.

Alább írt kívánja tudtára adni a' Nagy érdemű közönségnek, hogy ő eddigtsak a' maga házánál fojtatván a' Könyvel való kereskedést, sokan arról semmit se tudtak: most pedig a' Bika vendégfogadóval által-ellenben Ns. Lázár Péter Ur házánál Könyv-áruló bóltot nyitván, ott nem tsak könyvekkel, hanem mindenféle íráshoz tartozó eszközökkel is mindennek illendő áron fog szolgálni.

Debretzenben, Jul. 2-dikán 1313.

Bartha István Könyváros.